

60 זח כאילו נאמרה אף בו תיבת 'ניסה'.

61 וְנִסְיָה מְנִיסָה וְנִסְיָה מְנִבּוּל – לאחר שלמדנו שהמקרא 'אל יצא איש

62 מִמְקוֹמוֹ' נידון כאילו נכתבה בו תיבת 'ניסה', יש לשוב וללמוד

63 בגזירה שוה מתיבת 'ניסה' אחרת, שנאמרה אף היא לגבי הורג

64 בשגגה (במדבר לה כ) 'את גבול עיר מקלטו אשר ינוס שמה', ומאחר

65 ובמקרא זה נאמרה תיבת 'גבול' יש ללמוד גזירה שוה למקרא 'אל

66 יצא איש מִמְקוֹמוֹ' כאילו נכתבה בו תיבת 'גבול'.

67 וְנִבּוּל מְנִבּוּל וְנִבּוּל מְחוּץ – ועתה, לאחר שלמדנו שהמקרא 'אל

68 יצא איש מִמְקוֹמוֹ' נידון כאילו נאמרה בו תיבת 'גבול', יש ללמוד

69 בגזירה שוה מתיבת 'גבול' שנאמרה שם בפסוק שלאחריו (שם לה

70 כ) 'וּמִצָּא אוֹתוֹ גּוֹאֵל הָדָם מְחוּץ לְגָבּוֹל עִיר מִקְלָטוֹ', ומאחר

71 ובפסוק זה נכתבה תיבת 'חוץ' יש לדון אף את המקרא 'אל יצא

72 איש מִמְקוֹמוֹ' כאילו נאמרה בו תיבת 'חוץ'.

73 וְחוּץ מְחוּץ – ועתה, לאחר שלמדנו שהמקרא 'אל יצא איש

74 מִמְקוֹמוֹ' נידון כאילו נאמרה בו תיבת 'חוץ', יש ללמוד בגזירה

75 שוה מתיבת 'חוץ' שנאמרה לגבי מגרשי הלויים, דְּכָתִיב (שם לה ה)

76 'וּמִדָּתָם מְחוּץ לְעִיר אֵת פֶּתַח קִדְמָה אֶלְפִים בָּאָמָה וְגו', וְאֵת פֶּתַח

77 נֶגֶב אֶלְפִים בָּאָמָה וְאֵת פֶּתַח יָם אֶלְפִים בָּאָמָה וְאֵת פֶּתַח צָפוֹן

78 אֶלְפִים בָּאָמָה וְהָעִיר בְּתוּךָ זֶה יִהְיֶה לָהֶם מִגְרָשֵׁי הָעָרִים, ומאחר

79 ובמקרא זה נזכר שיעור אלפיים אמה יש ללמוד לענין תחום שבת

80 ששיעורו אלפיים אמה.

81 מקשה הגמרא: מדוע יש ללמוד ממקרא זה בגזירה שוה ששיעור

82 תחום שבת הוא אלפיים אמה, וְנִלְף – הרי ניתן ללמוד שיעור

83 אחר מן הפסוק שלפניו, שאף בו נאמר ענין 'חוץ', שכן נאמר שם

84 (שם לה ב) 'מִקְדָּר הָעִיר וְהָעִיר חוּצָה אֶלֶף אָמָה', ואם כן יש לומר ששיעור

85 תחום שבת אינו אלא אלף אמה בלבד.

86 מתרצת הגמרא: דִּנְיָן – יש ללמוד בגזירה שוה את תיבת 'חוץ'

87 מתיבת 'חוץ', וְאֵין דִּנְיָן את תיבת 'חוץ' מתיבת 'חוּצָה', לפי שאין

88 התיבות שוות זו לזו.

89 שבה הגמרא ומקשה: וְאֵין נִפְקָא מִיָּדָה אם התיבות שוות זו לזו או

90 לא, הָא תֵּנָא דְּכִי רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל – והרי שנו בבית מדרשו של רבי

91 ישמעאל ברייתא זו, כתוב אחד אומר (ויקרא יד טז) 'וְשָׁבַת הַבָּיִת,'

92 וכתוב אחד אומר (שם יד מד) 'וְכָא רִבְּחָן', זֶה הוּא שִׁיבָה זֶה הוּא בִּתְּחִילָה,

93 כלומר, אף על פי שאין התיבות שוות זו לזו, מכל מקום מאחר

94 ומשמעות שניהם אחת היא, שהולך הכהן מביתו לבית המנוגע,

95 לפיכך ניתן ללמוד גזירה שוה מזה לזה, ואם כן, אף כאן אפשר

96 ללמוד את תיבת 'חוץ' מתיבת 'חוּצָה'.

97 מתרצת הגמרא: הֵינִי מִילִי – כלל זה, שניתן ללמוד תיבות שאינן

98 דומות בגזירה שוה אם עניינם אחד הוא, נאמר רק הֵיכָא דְּלִיבָא

99 מִידִּי דְּרָמִי – בבקוּם שאין תיבה אחת הדומה לגמרי לאותה

100 תיבה, אֲבָל הֵיכָא דְּרָמִי מִידִּי דְּרָמִי – אבל במקום שישנה

101 תיבה הדומה לה ממש, מִדְּרָמִי לִי לִיפִינָן – יש להעדיף ללמוד

102 גזירה שוה מן התיבה הדומה לה יותר, ולפיכך אף כאן יש ללמוד

103 את תיבת 'חוץ' מתיבת 'חוץ' שנאמרה לגבי שיעור אלפיים אמה,

104 ולא מתיבת 'חוּצָה' שנאמרה לגבי שיעור אלף אמה.

105 שנינו במשנה: אֶלְפִים אָמָה עֲשׂוֹלוֹת דְּבִרִי רַבִּי חֲנִינָא בִּן אֲנִיטְיָגוֹס,

106 וחכמים אומרים מרובעות כטבלא מרובעת, כדי שיהיה נשכר

107 לזויות.

108 הגמרא מבררת את טעמי מחלוקתו של רבי חנינא בן אנטיגוס עם

109 חכמים: מקשה הגמרא: וְרַבִּי חֲנִינָא בִּן אֲנִיטְיָגוֹס, מה טעמו, הרי יש

110 להקשות עליו בדרך 'מִה נִפְשָׁה', אִי אֵית לִיה גְּזִירָה שְׁוָה – אם הוא

111 סובר את הגזירה שוה שלומדים חכמים מן המקרא 'וּמִדּוֹתָם מְחוּץ

112 לְעִיר אֵת פֶּתַח קִדְמָה אֶלְפִים בָּאָמָה', אם כן מדוע הוא סובר

113 שאלפיים אמה אלו הן עגולות, הרי במקרא זה פְּתָחוֹת בְּתִיבָן –

114 נכתב לשון 'פאה', ומשמעותו לשון זה היינו מקום מרובע שיש לו

115 זוויות, ואם כן יש ללמוד אלפיים אמה מרובעות, וְאִי לִית לִיה גְּזִירָה

116 שְׁוָה – ואם אין הוא סובר לגזירה שוה זו שלמדו חכמים, אם כן

117 אֶלְפִים אָמָה מָנָא לִיה – מנין הוא יודע ששיעור תחום שבת הוא

118 אלפיים אמה.

1 הגמרא מבארת באיזה אופן נאמר הדין של המשנה: אָמָר רַבָּא,

2 וְהוּא – דין זה של המשנה, שאם בירר את מקום שבינתו בעיקרו

3 של אילן קנה שם שבינתו, נאמר רק באופן דְּכִי רְהִיט לְעִיקְרוֹ מִטִּי

4 – שאם ירוץ ממקום עמידתו ויכול להגיע לעיקרו של האילן קודם

5 חשיכה, באופן כזה מועילה אמירתו לקנות שם שבינתו, ומעתה

6 אין הוא צריך לרוץ לשם קודם כניסת השבת, אלא רשאי להלך

7 בנחת לאחר החשיכה, וכן להלך משם עוד אלפיים אמה עד

8 לביתו, אבל אם אינו יכול להגיע לעיקרו של האילן קודם

9 החשיכה אפילו אם ירוץ, אינו קונה שם שבינתו.

10 אָמָר לִיה אֲבִי לְרַבָּא, וְהָא הִשְׁכָּה לֹא קָתַן – והרי שנינו במשנתנו

11 שהיה היום עומד להחשיך, ומשמע שלא יכול היה להגיע אל

12 מקום שבינתו קודם החשיכה.

13 השיב לו רבא לאביי, כוונת המשנה היא הִשְׁכָּה לְבִיתוֹ – שאינו

14 יכול להגיע לביתו קודם החשיכה, ואפילו אם ירוץ, אֲבָל לְעִיקְרוֹ

15 שֶׁל אֵילָן מִצִּי אֵיל – יכול הוא להגיע, אם ירוץ, ולפיכך קונה הוא

16 שם שבינתו, אף אם לא עזב את מקום עמידתו.

17 אִיכָא דְּאָמְרֵי אָמָר רַבָּא – ויש אומרים שרבא תירץ את קושיית

18 אביי באופן אחר, שכונת המשנה 'הִשְׁכָּה לֹא' היינו כִּי מִסְּנִי קָלִי קָלִי

19 – כאשר הולך הוא לאט לאט, אֲבָל רְהִיט מִטִּי – אבל אם ירוץ ויכול

20 להגיע קודם החשיכה.

21 הגמרא מביאה מעשה בענין אדם המוסר שבינתו לחבירו: רַבָּה

22 וְרַב יוֹסֵף הוּוּ קָא אָמְרֵי בְּאוֹרְהָא – היו הולכים בדרך בערב שבת,

23 והיה היום עומד להחשיך, אָמָר לִיה רַבָּה לְרַב יוֹסֵף, תְּהָא שְׁבִיתְתָּנוּ

24 תוֹתִי דִּיקְלָא דְּקִבְלִי אַחֲזָה – תחת דקל הנושא את אחיו, דהיינו

25 שהיה אילן אחר נסמך עליו, וְאָמְרֵי לָהּ – ויש אומרים שכן אמר

26 לו, תהא שבינתנו תוֹתִי דִּיקְלָא דְּפָרִיק מִיָּדָה מִכְּרָנָא – תחת הדקל

27 הפורד את בעלי ממס, דהיינו שעושה פירות הרבה, ובעל הדקל

28 מוכרם ופורע בהם את המס המוטל עליו. (דַּע לִיה מִר) אָמָר לִיה

29 רב יוסף לרבא, לֹא דִּעְנָנָא לִיה – אני מכיר דקל זה. אָמָר לִיה רבא

30 לרב יוסף, כְּמוֹד עָלִי – מסור לי את שבינתך, ואקבע שם את

31 שבינת שנינו. דְּתִנָּא – שכן שנינו בברייתא, רַבִּי יוֹסֵף אָמְרֵי, אִם

32 הָיוּ שְׁנֵים מֵהַלְכִים בְּדֶרֶךְ, אֶחָד מִכֵּיז אֵילָן או גֶּדֶר או גֶּדֶר זֶה, אִזִּי זֶה

33 אָמָה מִמְקוֹם עֲמִידָתָם, וְאֶחָד שְׁאִינוּ מִכֵּיז אֵילָן או גֶּדֶר זֶה, אִזִּי זֶה

34 שְׁאִינוּ מִכֵּיז לְאוֹתוֹ מִקוֹם מוֹכֵר אֶת שְׁבִיתוֹ לְמִכֵּיז, כלומר, אומר

35 הוא לו 'תהא שבינתי עמך', וְזֶה שְׁמִכֵּיז אָמְרֵי תְּהָא שְׁבִיתְתָּנוּ

36 בְּמִקוֹם שְׁלֹנִי, וכך קונים שניהם שבינתהם באותו המקום.

37 אומרת הגמרא: וְלֹא הָיָא – מה שאמר רבא לרב יוסף דין זה בשמו

38 של רבי יוסף אין האמת נהן דין זה, שהרי נשנה דין זה בסתם לעיל

39 בברייתא, וְלֹא תֵּנָא לִיה כְּרַבִּי יוֹסֵף – ולא שנה רבא לרב יוסף דין

40 זה בשמו של רבי יוסי אֲמָא כִּי הֵיכָא דְּלִיבָא לָהּ מִיָּדָה – כדי שיקבל

41 דין זה ממנו, מִשּׁוּם שְׁכַלל הוּא בִּידֵינוּ דְּרַבִּי יוֹסֵף יְמִינִי עָפֹ – טעמו

42 עמו בכל דין שהוא אומר.

43 שנינו במשנה: אִם אִינוּ מִכֵּיז אִזִּי שְׁאִינוּ בְּקִי וכו', ואמר שבינתו

44 במקומו, זכה לו מקומו אלפיים אמה לכל רוח.

45 מבררת הגמרא: הֵינִי (אלו) אֶלְפִים אָמָה של תחום שבת, הֵיכָן

46 בְּתִיבָן – היכן כתובים הם בתורה.

47 מבארת הגמרא: דְּתִנָּא – שכן שנינו בברייתא, נאמר בפסוק (שמות

48 טו כט) 'שָׁבוּ אִישׁ תַּחְתִּיטּוֹ', 'תחתית' היינו מקום מושבו של אדם

49 בארבע אמות, אֵלּוּ הֵן אֲרָבַע אַמּוֹת לְאֹדָם הָיוּצָא מְחוּץ לְתוֹחוֹם

50 בשבת, שאינו רשאי לילך אלא ארבע אמות. עוד נאמר שם 'אל

51 יצא איש מִמְקוֹמוֹ', 'מקומו' אלו אֶלְפִים אָמָה של תחום שבת.

52 שבה הגמרא ומבררת: מָנָא לָן – מנין יש ללמוד ששיעור 'מקומו'

53 הוא אלפיים אמה.

54 מבארת הגמרא: אָמָר רַב רַבְּהִי, לְמִדֵּנוּ מִקוֹם מִמְקוֹם וּמִקוֹם מְנִיסָה,

55 כלומר, נאמר כאן לגבי תחום שבת 'אל יצא איש מִמְקוֹמוֹ', ויש

56 ללמוד תיבת 'מקום' הנאמרת כאן מתיבת 'מקום' שנאמרה לגבי

57 הורג בשגגה (שמות כג א) 'וְשָׁמְתִי לָךְ מִקוֹם אֲשֶׁר יְנוֹס שָׁמָּה', ומאחר

58 ושם נאמר במקרא אף תיבת 'ניסה', יש ללמוד תיבה זו בגזירה

59 שוה לענין המקרא 'אל יצא איש מִמְקוֹמוֹ', ומעתה יש לדון מקרא

חמישיות האמה.
הגמרא מביאה דין נוסף בענין זה: **אמר רב פפא, בדיק לן רבא** –
ניסה אותו רבא בשאלה זו, לבדוק אם נדע להשיב. **עמוד העומד**
ברשות הרבים, גבוה עשרה טפחים ורוחב ארבעה טפחים, שדינו
כרשות היחיד, האם צריך שיהיו ארבעה טפחים אלו הן ואלכסוֹן
או לא, כלומר, האם צריך שיהא בעמוד רוחב ארבעה טפחים על
ארבעה טפחים בריבוע, כדי שיהיה לו אלכסון, ואם הוא עגול
אינו נידון כרשות היחיד עד שיהא רחב כשיעור אלכסון של
ארבעה טפחים, דהיינו חמשה טפחים ושלש חמישיות, או שאף
עמוד עגול שרוחבו ארבעה טפחים נידון כרשות היחיד.
וממשיך רב פפא ואומר, **ואמרין ליה** – והשבנו לו לרבא, **לא תינינו**
– האם אין זה הדין דרך חֲנִינְיָהּ, דְּתַנִּיָא בברייתא, **רב חנניה אומר,**
כֹּה־יְהוּ כָּל שׁוֹבְתֵי שַׁבָּת, שצריך ליתן להם אמות מרובעות שיש
בהן אלכסון, ולפיכך אף בעמוד יש לומר כן, שאינו נידון כרשות
היחיד עד שיהא רחב כשיעור ארבעה טפחים בריבוע.
שנינו במשנה: **וזה הוא שאמרו חכמי מערב פריליו, אמר רבי מאיר**
אנו אין לנו אלא עני וכו', רבי יהודה אומר אחד עני ואחד עשיר
לא אמרו מערבין בפת אלא להקל על העשיר שלא יצא ויערב
ברגליו.
הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בביאור מחלוקתם של רבי
מאיר ורבי יהודה: **אמר רב נחמן, מחלוקת זו של רבי מאיר ורבי**
יהודה, היא באופן שאומר אדם 'תהא שבתית במקומי', כלומר,
שחפץ הוא לקנות שבתה במקום שבו הוא עומד, ואף בזה סובר
רבי מאיר שרק עני המהלך בדרך רשאי לערב כן, ולא עשיר
היושב בביתו, משום דרבי מאיר סבר שעיקר דין עירוב שתיקנו
חכמים לקנות שבתה בכניסת השבת, הוא בפת – על ידי הנחת
פת במקום שבו הוא חפץ לשבות, ולא על ידי הליכה ברגלים,

מתרצת הגמרא: **לעולם אית ליה גזירה שנה** – אכן הוא סובר
לגזירה שנה זו, אלא שלשיתתו נאמר דין 'פאות' רק לגבי מגרשי
הלויים ולא לגבי תחום שבת. וטעם הדבר הוא, משום דשאני הָבָא
– שונה הדבר כאן, דאמר קרא (במדבר לה ה) **וזה יהיה להם מגרשי**
הערים, ותיבת 'זה' למעט היא באה, לומר לך לָזֶה – למדידת
מגרשי הלויים אֲתָה נותן פִּיאֹת – זוויות, וְאִי אֲתָה נותן פִּיאֹת
לְשׁוֹבְתֵי שַׁבָּת – לאלפיים אמה של תחום שבת, אלא יש למדודך
עגולות בלא זוויות.
מבררת הגמרא: וְרַבְּנָן – חכמים החולקים על רבי חנינא בן
אנטיגוס, מדוע אינם סוברים כשיטתו למעט מתיבת 'זה' שאין
ליתן זוויות לתחום שבת.
מבארת הגמרא: **תני רב חנניה אומר, כֹּה־יְהוּ כָּל שׁוֹבְתֵי שַׁבָּת,**
כלומר, לשיטת חכמים תיבת 'זה' אינה באה למעט, אלא אדרבה
לרבות, שכן יש למדוד גם את אלפיים אמה של תחום שבת, ליתן
להם זוויות.
הגמרא מביאה דין לגבי טלטול ברשות הרבים בשבת: **אמר רב**
אחא בר יעקב, אדם המעביר חפץ ארבע אמות ברשות הרבים
בשבת, אינו חייב על כך משום איסור טלטול ברשות הרבים, עד
שמעביר הן ואלכסון – עד שיעבירו כשיעור אלכסון של ארבע
אמות, דהיינו, חמש אמות ושלש חמישיות האמה.
וביאור דין זה הוא על פי שיטת חכמים הסוברים 'כזה יהו כל
שובתי שבת', דהיינו, שכל השיעורים שנאמרו לגבי שבת יש להם
זוויות, ולפיכך הם מודדים אלפיים אמה של תחום שבת כשהן
מרובעות ולא עגולות, ומתירים לילך באלכסון כשיעור אלפיים
ושמונה מאות אמה, ומכיון שכן הדין נותן לומר כן אף לגבי איסור
טלטול ארבע אמות ברשות הרבים, אלא שאין שייך בהן ענין
ריבוע ועיגול, ועל כן יש לומר שלא אסרה תורה אלא כשמטלטל
כפי שיעור האלכסון של ארבע אמות, דהיינו חמש אמות ושלש

הגמרא מביאה ברייתא כשיטת רב נחמן: **תָּנִיא** בברייתא **כְּוֹתִיחַ** 60
 (כשיטתו) **דְּרַב נְחָמִן**, שמחלוקת רבי מאיר ורבי יהודה היא לגבי 61
 עשיר, אם רשאי הוא לקבוע שביטה במקומו בלא פת, אבל לענין 62
 קביעות שביטה במקום אחר על ידי אמירה, מודים הכל שרק עני 63
 רשאי לעשות כן ולא עשיר. וכך שנינו שם, **אָחַד עֲנִי וְאָחַד עֲשִׂיר** 64
מְעַרְבִין בַּפֶּת – על ידי הנחת פת במקום שביטתם. **וְלֹא יֵצֵא עֲשִׂיר** 65
 מחוץ לַתְּחוּם בערב שבת ו**אִמְרָא 'שְׂבִיתָתִי בְּמִקוּמִי'**, **לִפִּי שְׂלֵא אֲמִירָא** 66
 חכמים שרשאים להיות מְעַרְבִין בְּרָגֵל, **אֵלֶּא לִמִּי שְׂבָא בְּדֶרֶךְ וְחֻשְׁבָּה** 67
 לו, כלומר, שאפילו באופן כזה שקובע שביטה במקום עמידתו 68
 ולא במקום מרוחק, לא התירו חכמים לעשות כן אלא לאדם הבא 69
 בדרך הנידון כעני, אבל היושב בביתו אינו רשאי לילך ולערב 70
 ברגליו, אלא בהנחת פת בלבד. אלו דברי רבי מאיר. 71
רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, אָחַד עֲנִי וְאָחַד עֲשִׂיר – בין עני ובין עשיר רשאים 72
 להיות מְעַרְבִין בְּרָגֵל. **וְיֵצֵא עֲשִׂיר** – ומותר לעשיר ליצא מחוץ 73
 לַתְּחוּם ו**יֵאמַר 'תְּהֵא שְׂבִיתָתִי בְּמִקוּמִי'**, וזה הוא עיקרו של עירוב – 74
 וזה הוא עיקר דינו של עירוב לערב בהילוך רגליו, ולפיכך אף 75
 עשיר רשאי לעשות כן. וְהִתִּירוּ חֲכָמִים לְבַעַל הַבֵּית (לעשיר) 76
 לְשַׁלֵּחַ אֶת עֵירוֹבוֹ (פת לעירוב), **כִּי עָבְדוּ אוּ כִּי בָנוּ אוּ כִּי שִׁלְחוּ,** 77
 להניחו במקום שבו הוא חפץ לקנות שביטה, **בְּשִׁבְלִי לְהִקֵּל עָלָיו** 78
 שלא יהיה צריך לילך לשם ברגליו. 79
 מבואר מדברי הברייתא כשיטת רב נחמן, שמחלוקתם של רבי 80
 מאיר ורבי יהודה היא לגבי עשיר החפץ לערב ברגליו. ומאחר 81
 ונקט רבי יהודה שרשאי העשיר ליצא ולערב ברגליו, יש ללמוד 82
 עוד מדבריו שאף הוא מודה שאין העשיר רשאי לקבוע שביטה 83
 במקום אחר על ידי אמירה, שאם לא כן אין הוא צריך ליצא 84
 ברגליו למקום שביטתו. 85
 וממשיכה הברייתא ואומרת, **אֲמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַעֲשֶׂה בְּאִנְשֵׁי בֵּית** 86
וּמִשְׁפַּחַתוֹ מְטָל וּבְאִנְשֵׁי בֵּית גִּזְרִין, שהיו דרים בְּמִקוּם שִׁמּוֹ 87
אֲרוּמָא, שֶׁהָיוּ מְחַלְקִין רִזְזוּתוֹ (תנאים מיובשות) **וְיִצְמִינְהוּ** (ענבים) 88
 מיובשים שנגטמקו **לְעֵנִים בְּשִׁנֵּי בְּצוּרָתוֹ, וְהָיוּ בָּאִין עֲנִי בְּפֶה שִׁיחַן** 89
וְעֲנִי בְּפֶה הַנֶּחֱלֵה הַדְרִים בתוך ארבעת אלפים אמה לארומא, וְהָיוּ 90
מְחֻשְׁבִּין עַל הַתְּחוּם, כלומר, היו קובעים מערב שבת שביטה 91
 ברגליהם בריחוק אלפיים אמה מכפריהם, וּלְמַחֲרַת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת 92
 היו מְשַׁבְּמִין וּבָאִין לארומא, כדי ליטול מחלוקת הגרורות 93
 והצימוקים. ומכאן מביא רבי יהודה ראייה לדבריו שאף אדם 94
 עשיר רשאי לקבוע שביטה ברגליו, שהרי אנשי כפר שיחין וכפר 95
 חנניה אף שעניים היו מכל מקום נידונים הם כעשירים לענין 96
 עירוב, לפי שיצאו מבתיהם כדי לקנות שביטה, ולא יתכן לומר 97
 שלא היה להם בביתם כדי מזון שתי סעודות, ואף על פי כן רשאים 98
 היו לקנות שביטה ברגליהם. 99
 וגם ממעשה זה יש להוכיח כרב נחמן, שמאחר ואנשי הכפרים 100
 נידונים כעשירים, ולפיכך צריכים הם לילך ולהחשיך על התחום 101
 ברגליהם, ואינם רשאים לקבוע שביטה באמירה בלבד, ואף 102
 לשיטת רבי יהודה, ובהכרח שלא נחלקו התנאים אלא לענין אדם 103
 הקובע שביטתו ברגליו, אבל לגבי קביעת שביטה באמירה, הכל 104
 מודים שרק עניים המהלכים בדרך רשאים לעשות כן. 105
 הגמרא מביאה ראייה לדברי רב נחמן ממשנה: **אָמַר רַב אֲשִׁי,** 106
מִתְּנִיתִין נְמִי דִּיקָא – אף מן המשנה להלן (בב) יש לדייק כשיטת רב 107
 נחמן, שגם רבי יהודה אינו מתיר לעשיר לערב במקום אחר על ידי 108
 אמירה, אלא לקבוע שביטה ברגליו בלבד. **דְּקָתָנִי** – שהרי שנינו 109
 בה, **מִי שִׁצָּא לְיָלָךְ לְעִיר שֶׁמְעַרְבִין לָהּ**, כלומר, שיצא מעירו בערב 110
 שבת על מנת לילך מבעוד יום לעיר אחרת הנמצאת בסוף ארבעת 111
 אלפים אמה מעירו, ולאחר שהתחיל לילך הִתְחִירוּ חֲבֵרֵי מִדְרָךְ זו, 112
 שאמר לו עת חמה היא או עת צינה היא, ואין כדאי להלך עתה, 113
 ולפיכך שב לעירו, ועתה חפץ הוא לילך בשבת לאותה העיר, הדין 114
 בזה שהוא עצמו מותר לו לילך לשם בשבת, וְכָל גִּנֵּי הָעִיר אֲסוּרִין 115
 לילך, שיכול לקנות שביטה באמירה בלבד, ולפיכך הוא קונה 116
 שביטה באמצע הדרך שבין שתי הערים, אף שלא הגיע לאותו 117
 המקום, ומעתה רשאי הוא לילך לעיר האחרת בשבת. וְהִנֵּךְ – אבל 118

אלא שאדם עָנִי, כלומר, המהלך בדרך ואין עמו עתה פת, הוא 1
דְּאִקִּילוּ בְּרַגְלֵי עֵלְוִיהּ – הוא זה שהקילו חכמים עליו לערב ברגליו 2
 בלא פת, **אֲכָל אִדָּם עֲשִׂיר**, כלומר, אדם היושב בביתו, לא התירו לו 3
 לערב ברגל, אלא צריך להניח פת במקום שבו הוא חפץ לקנות 4
 שביטה. וְרַבִּי יְהוּדָה סָבַר, שְׁעִיכָךְ דִּין עִירוב הוא על ידי הליכה 5
 בְּרָגֵל, ולפיכך **אָחַד עֲנִי וְאָחַד עֲשִׂיר** – בין עניים ובין עשירים רשאים 6
 לעשות כן, לקבוע שביטה במקומם על ידי הילוך רגליהם, אף 7
 בלא הנחת פת, **אֲכָל לִקְבֹּעַ שְׂבִיתָה בְּמִקוּם פְּלוּנִי** המרוחק במקום 8
 עמידתו עתה על ידי אמירה בלבד, **דְּכָרִי הָכֵל** – בזה מודים הכל, 9
 ואפילו רבי יהודה, **עֲנִי אֵין** – שרק לעני הקילו חכמים שיכול 10
 לקבוע שביטתו באופן כזה, אבל לאדם עָשִׂיר לא. 11
 ועתה מפרש רב נחמן את דברי המשנה לפי שיטתו: מה ששנינו 12
 במשנתנו **וְזוּ הִיא שְׂאֲמָרוֹ** העני מערב ברגליו, שמשמע מכך 13
 שעירוב ברגל אינו מעיקר הדין, אלא קולא שהקילו חכמים על 14
 העני, **מֵאֵין קָתְנִי לָהּ** – מי הוא התנא ששנה דברים אלו, רַבִּי מְאִיר, 15
 הסובר שעיקר דין עירוב הוא בפת, וְהִתִּיא קָאִי – ועל איזה דין 16
 נאמרו דבריו, **אֲמִינוּ מְכִיר אוּ שְׂאִינוּ בְּקִי בְּהִלְכָּה** – על הסיפא של 17
 המשנה, העוסקת באדם שאינו מכיר מקום הראוי לשביטה 18
 בריחוק אלפיים אמה ממקום עמידתו, או שאינו בקי בהלכה ואינו 19
 יודע שרשאי הוא לעשות כן, ולפיכך קבע שביטה במקום עמידתו, 20
 ועל כך אמר רבי מאיר שאפילו שביטה כזו שקובע ברגליו ממש, 21
 לא נאמרה אלא בעני שהקילו בו חכמים, אבל עשיר אינו מערב 22
 אלא בפת, שכן עיקר דין עירוב הוא בפת. 23
 ומה ששנינו בסיפא של המשנה **וְלֹא אֲמִירָא מְעַרְבִין בַּפֶּת אֵלֶּא לְהִקֵּל** 24
 על העשיר שלא ייצא ויערב ברגליו, שמשמע מכך שעיקר דין 25
 עירוב אינו בפת, **מֵאֵין קָתְנִי לָהּ** – מי הוא ששנה דברים אלו, רַבִּי 26
 יְהוּדָה, הסובר שעיקר דין עירוב הוא ברגל, ולפיכך בין עני ובין 27
 עשיר רשאים לערב ברגליהם במקום עמידתם, ולא תקנו חכמים 28
 דין עירוב על ידי הנחת פת אלא כדי להקל על העשיר, שלא יהיה 29
 צריך ליצא ולערב ברגליו, אלא יוכל לשלוח את שלוחו להניח 30
 עבורו פת במקום שבו הוא חפץ לקנות שביטה. 31
 הגמרא מביאה את דעת רב חסדא החולק על דברי רב נחמן 32
 בביאור מחלוקת התנאים במשנה: **וְרַב חֲסִידָא אָמַר, מְחַלְקִית רַבִּי** 33
מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה הֵיא בְּאִדָּם הָאוּמֵר 'תְּהֵא שְׂבִיתָתִי בְּמִקוּם פְּלוּנִי', 34
 שאין כאן לא עירוב בפת ולא עירוב ברגל אלא אמירה סתם. **דְּרַבִּי** 35
מְאִיר סָבַר, עֲנִי אֵין עֲשִׂיר לֹא – שרק בעני הקילו חכמים שיהא 36
 רשאי לקבוע שביטתו באופן כזה על ידי אמירה ולא בעשיר, 37
 וְאֵילוּ רַבִּי יְהוּדָה סָבַר, **אָחַד עֲנִי וְאָחַד עֲשִׂיר** – בין עני ובין עשיר 38
 רשאים לעשות כן. **אֲכָל בְּאִדָּם הָאוּמֵר 'תְּהֵא שְׂבִיתָתִי בְּמִקוּמִי',** 39
דְּכָרִי הָכֵל – הכל מודים, ואפילו רבי מאיר, **אָחַד עֲנִי וְאָחַד עֲשִׂיר** – 40
 שבין עני ובין עשיר רשאים לעשות כן, משום שאף רבי מאיר 41
 מודה דְּעִיכָךְ דִּין עִירוב בְּרָגֵל הוא, ולפיכך רשאי גם העשיר לקבוע 42
 שביטה ברגליו, ואינו חייב להניח פת במקום שביטתו. 43
 ועתה מפרש רב חסדא את דברי המשנה כשיטתו: מה ששנינו 44
 במשנתנו **וְזוּ הִיא שְׂאֲמָרוֹ** העני מערב ברגליו, שמשמע מכך שאין 45
 זה עיקר דין עירוב אלא תקנה עבור העני להקל עליו, **מֵאֵין קָתְנִי** 46
לָהּ – מי הוא התנא ששנה כן, רַבִּי מְאִיר, וְהִתִּיא קָאִי – ועל איזה 47
 דין שבמשנה נאמרו דבריו, **אֵהֵא** – על הדין הנשנה ברישא של 48
 המשנה **לִמִּי שְׂבָא בְּדֶרֶךְ וְחֻשְׁבָּה לו**, והיה מכיר אילן או גדר, וכו', 49
 דהיינו, על דין קביעת שביטה במקום המרוחק הימנו על ידי 50
 אמירה, בזה סובר רבי מאיר שרק העני מערב ברגליו ולא עשיר, 51
 שלא הקילו חכמים לערב באופן כזה אלא לעני. 52
 ומה ששנינו בסיפא **וְלֹא אֲמִירָא מְעַרְבִין בַּפֶּת אֵלֶּא לְהִקֵּל** על 53
 העשיר, שמשמע מכך שעיקר דין עירוב אינו בפת אלא ברגל, 54
מֵאֵין קָתְנִי לָהּ – מי הוא התנא ששנה זאת, דְּכָרִי הָכֵל היא, שאף רבי 55
 מאיר מודה שעיקר דין עירוב ברגל הוא, ולפיכך בהכרח צריך 56
 לומר שלא תקנו חכמים דין עירוב בהנחת פת, אלא כדי להקל על 57
 העשיר שלא יטרח לילך ולערב ברגליו אלא יוכל לשלוח על ידי 58
 שלוחו. 59

המשך ביאור-למס' עירובין ליום ראשון עמ' ב

1 שאר בני העיר, עֲשִׁירִים נִינְהוּ – דינם כעשירים, ולפיכך אין הם
2 יכולים לערב באמירה בלבד, ומאחר ולא עירבו ברגליהם לא קנו
3 שביתה שם אלא בעירם, ואינם רשאים לילך אלא עד אלפיים
4 אמה מתחומי העיר.
5 אֲלֵמָא – הרי מוכח מהמשנה, שאף רבי יהודה מודה, כֹּל בְּמָקוֹם
6 פְּלוּנִי – שבכל ענין שחפץ אדם לקנות שביתה במקום מסויים על
7 ידי אמירתו, עָנִי אֵין עֲשִׂיר לֹא – רק עני רשאי לקנות שביתה באופן
8 כזה אבל לא עשיר, וכדברי רב נחמן.
9 מסיקה הגמרא: שְׁמַע מֵינָהּ – אכן יש להוכיח מן המשנה כדברי רב
10 נחמן.

11 מִתְנִי לִיה – שנה לו רב חֵיִיא בַר אֲשִׁי לְחֵיִיא בַר רַב קָמִיָּה [–לפני
12 דְּרַב, אֶחָד עָנִי וְאֶחָד עֲשִׂיר רשאים הם להיות מערבים ברגליהם.
13 אָמַר לִיה רַב לְרַב חֵיִיא בַר אֲשִׁי, סַיִים כָּה נָמִי – הוסף על כך
14 שֶׁלָּכָה בזה פְּרָפִי יְהוּדָה המתיר לעשיר לערב ברגליו, וכדברי
15 רב נחמן, הסובר שאף רבי יהודה לא התיר לעשיר אלא
16 לקבוע שביתה במקומו, אך לא במקום אחר על ידי אמירתו.
17 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: רַבָּה בַר רַב חֲנָן, הָוָה רָגִיל דְּאֲתִי –
18 רגיל היה לבוא בשבת מִמָּקוֹם שִׁשְׁמוֹ אֶרְטִיבְנָא לְפּוֹמְבֵּדִיתָא,
19 ומאחר ורחוקים היו זה מזה יותר משיעור אלפיים אמה, צריך היה
20 להניח עירובי תחומין באמצע הדרך,